

AZ ÉNEKLÉS ÉVEI

Az első nyúl és az apám által összefürmölt első nyúlketrec 1985 tavaszán jelent meg a baromfiudvar egyik sarkában. Mama csóválta ugyan a fejét, de miután apám egy óvatlanabb pillanatban lerohanta a javaslattal, hogy hadd tartsunk nyulat, már beleegyezett, és nem szívhatta vissza. Azt mindenesetre profétailag megjegyezte, hogy na majd meglássuk.

Az első nyúlról még nem tudtuk, mit látunk meg majd, mert egyelőre nem csinált semmit, csak evett. Megnéztük, hogyan mozog az orra, hogyan szökdécsel a ketrecben, a nyúl is megnézett minket, hogyan nézzük őt. A tyúkok, Csiپی, Piroska és Gizi is megnézték a nyulat – esküszöm, még némi kajánság is volt abban a féloldalas pillantásban.

Mi akár el is feledkeztünk volna a nyúlról, de hát nem ez volt leosztva a nagy zsugapartiban. A nyúlról ugyanis alig két héttel később kiderült, hogy *nyulak*. A nyúl egyébiránt is, a tetűhöz hasonlóan, olyan állat, aminél teljesen indokolatlan az egyes szám. *Egyetlen* nyúl nincs, nem létezik. Ha igen, akkor az nem nyúl, hanem valami más: húsvéti szörgombóc, házi kedvenc vagy meseillusztráció. (Egy ismerős házaspárnak volt egy Pityu nevű bentlakó nyula, aki macskavécébe végezte a dolgát, és féltékenyen morgott a látogatókra. Ő például embernek képzelte magát: ha rájött a baknyúltság, mindig a háziasszonynak udvarolt, sose a látogatóba hozott nyúlcsajoknak.)

Úgyhogy a ketrec mellé került egy másik ketrec. Amikor a hét újabb nyulak valamelyest megnőttek, akkor egy újabb. A negyedik ketrec már dupla, szülőszobás anyaketrec volt, mert persze a hét újabb nyulak egy szempillantás alatt elkezdtek összevissza baszni (mit nekik beltenyészet), és körülbelül az ötödik ketrec környékén veszítettük el a fonalat, hogy ki kinek a kije, és milyen vonalakon halad a vérfertőzés. Na persze akkorra indult be az is, hogy apám elkezdett más nyúltartókkal csereberélni – te adjál abból a szürke foltosból egy bakot, én adok a piros szeműből egy vemhes nőtényt –, szóval már mindenféle színekben és méreteken pislogtak kifelé a ketrecekből. Apám folyton szögelt meg fürmölt, de a kurva nyulak időnként csak úgy hobbiszerűen kirágták magukat, és fogócskázhattunk velük odakint a veteményesben. Talán a legrémesebb alkalom az volt, amikor ki-

lenc darab háromhetes, kis fekete szörnyeteg indult el expedícióra a májusi fűben, amiből ki se látszottak rendesen. Zsófi meg én éppen Annánál voltunk látogatóban a macskaszobában, ő pedig kiküldött minket, kapjuk el a nyulakat, legalább addig hadd tanulhasson békében. Negyven kimerítő percig hajkurásztuk őket. Ha végre elkaptam egyet, karmolt, harapott, és ha még mindig tartottam magam az eredeti szándékomhoz, hogy visszadobom a ketrecbe, visítani kezdett. Nincs az a keselyű, ami rondábban visítana, mint egy háromhetes kis nyúl. Azért telt negyven percbe az összegyűjtésük, mert többször is elhajítottam valamelyiket, amelyik éppen belém karmolt, harapott vagy visított. Esni is remekül tudtak – csak vetettek egy bukfencet, aztán huss!, már nem voltak sehol.

Nem tudom, meddig szaporodtak volna, ha nincsen tepsi, fazék, lábas és serpenyő, na meg nincsen az időnként rájuk törő anyai kannibalizmus, aminek eredményeképpen egyik nap még egy roppantul önelégült anyanyúl kuporog a szülőszobában, hasa alatt kis csupasz és nyüszögő izékkal, másnap pedig már hiába emeled fel a bölcsőde lappancsát, néhány odakent vérfolton kívül sehol semmi. Mindenesetre két és fél évvel később egy segerszámla alkalmából százharmincegy nyulat számoltunk össze, és az emeletes ketrecek sora úgy nézett ki, mint egy blokktelep a Csíki negyedben. Mama ekkortájt kezdett tüntetőleg levendulacsokrokat akasztani a hálószoba ablakába, ha kinyitotta szellőztetni. Az éppen soros Piroska, Csipi és Gizi számára új baromfiudvart alakított ki, ahová más bejáraton lehetett eljutni, és egyre többször mondta kimérten, hogy „köszönöm, nem kívánom”, amikor apám megjelent egy újabb leölt példánnyal.

A helyzet 1988-ban kezdett végképp eldurvulni. Addigra már ettünk nyulat paprikásnak, vadasan, roston rozmaringgal, fokhagymás mártásban, combokat szalonnával tűzdelve, combokat szalonnába csavarva, gerincet leveles tésztában, meggy mártással, kapormártással, vadas mártással, rakott nyulat krumplival, rizzsel, makarónival, nyulat mángoldba, kelkáposztába, tormalevélbe tekerve, sült nyulat, főtt nyulat, töltött nyulat, nyúllevest, hagymás nyúlvért, rántott nyúlmájat és még mit nem. 1988 tavaszán már nyulból volt a húsvéti töltött bárány és a tárkonyos bárányfejleves is; amilyen peches vagyok, én fogtam ki mindkét szemet, olyanok voltak, mint két töppedt száraz borsó.

Anna, a mázlista 1987 őszén elhúzott Bukarestbe egyetemre, és csak sátoros ünnepeken jött vissza látogatóba a nyúlevők birodalmába. Talán ez az oka annak, hogy ő még most is hajlandó nyulat enni, ha elédugják. Zsófi viszont percre pontosan abban a pillanatban lett meggyőződéses vegetári-

ánus, amikor én a második nyúl szemét is kiköptem a húsvéti levesből. A töltött nyútból már semmiféle fenyegetés hatására nem volt hajlandó enni. Na jó, akkorra már úgylis a Zenészbüntanya lakója volt, és Mamával étkezett, tehát ezen is lehetett veszekedni egy jót, bár ebben az időben már ürügy se nagyon kellett hozzá, elég volt, ha csak egy centivel odébb tett valaki egy ácsfűrész, anyám és apám már lendületben voltak, mi pedig annyira belefásultunk, hogy le se szartuk az egészet. Az „ezt is Mama miatt csinálod, mert odaváglak mindannyiótokat, mint a macskát” után például sose következett tettlegesség, ezúttal is arról kezdtünk el beszélgetni, viszonylag kulturáltan, hogy vajon miért nem tartozik a székely húsvéti tradíciók közé a kalácsevés, és melyik néprajzi gyűjtemény alapján írta meg Zsófi ezeket a jópofa tojásokat (courtesy by Pirooska, Csipi és Gizi). Mama triumfált, igen rondán (mondtam már, hogy a Csomáknál ez is szériatartozék?), aztán jól pofára esett ő is, mikor kiderült, hogy a vegetarizmus nem azt jelenti, hogy az emberlány *csak nyulat* nem eszik, hanem tiltólistára kerül minden olyan állat is, amit le kell szűrni vagy át kell vágni a torkát ahhoz, hogy a fazékba kerüljön. Szerencsére ezek voltak azok a szép csúf idők, amikor ha vettél két kiló fagyasztott tengeri halat, vehettél fél kiló citromot is, úgyhogy Zsófi a halak fölött húzta meg a határt, és mindig akadt otthon citrom.

Mindenesetre a nyulak már teljességgel rátelepedtek az életünkre, pedig anélkül is volt bajunk elég. Apám több-kevesebb elszántsággal, de kitartóan ganajozta a birodalmát, és miután Mama közölte, hogy ezeket a dögöket nem hajlandó etetni, napi kétszer felbiciklizett két kilométert, hogy megettesse a teljes állatseregletet. Ez, ugye, három-négy-öt évvel a Nagy Baleset után történt, szóval állandóan amiatt voltunk berezelve, vajon nem olvasuk-e majd egyszer a Megyei Tükör utolsó oldalán, hogy Szentgyörgyön elütöttek egy félszemű biciklistát. Ráadásul az esti etetés után rendszerint be ment a Golgota nevű műintézmény aljában a sörözőbe, és nem málnaszórt rendelt, és nem egy pohárral. Mivel anyám tudta, hogy valamikor este fél kilenckor egy félszemű biciklista fog végigszalomozni a kivilágítatlan városban, idegességében ő is megivott nem málnaszórt nem egy pohárral, úgyhogy én csak ültem bent a valaha háromszemélyes szobánkban, próbáltam tanulni, és a pokolba kívántam mindenkit, inkluzíve a nyulakat is.

Ráadásul a csereberék eredményeképpen vagy ellenére, máig sem tudom eldönteni, a százharmincegyből volt vagy húsz fehér, vagy harminc tarkabarka, a többi pedig olyanfajta szürke, aminek a szőre a tövén teljesen fekete, a végén viszont amolyan kendermagos módon fehér. És apám kitalálta,

hogy ezekből a dögbökből lesz majd nekünk mind egy szálig jó kis nyúlszőr bunda, nyúlszőr kucsma meg egyéb izé. Szagoltatok már besózott nyúlirhát? Na, mi igen. Télen még elviselhető volt a dolog, de mire 1988 májusára besűrűsödtek az események, a szag is annyira besűrűsödött, hogy Mama, bármennyire is kerülte a nyulakat, már nem tudott elegendő levendulacsokrot akasztani a hálósoba ablakába, és hátrament megvizsgálni, mitől van ennyire infernális módon bűdös. Aznap este bekiabálta raporra apámat, és olyan kacskaringók hangzottak el, amilyenek addig még sose.

Naná, hogy én is éppen ott voltam. Zsófitól akartam kölcsönkérni néhány kazettát, mert a Zenészbüntanya látogatói mindig hagytak ott pár érdekes dolgot, én pedig anyámék veszekedését kiiktatandó rászoktam a fülhallgatós zeneélvezetre, és az otthoni készlet már a könnyökömön jött ki. A Zenészbüntanya akkortájt kezdett el lassan-lassan Omm felé csúszni, bár a mandalafestés csak ősszel következett be. Mindenesetre Zsófi valami szitárzenét ajánlott a figyelmembe, de mikor odafent már húszéves sérelmek kerültek sorra, közös megegyezéssel Jimi Hendrix mellett döntöttünk, és felcsavartuk a maximumra. Szívesen világgá rohantunk volna, de addigra már valahogyan kialakult bennünk a meggyőződés, hogy egyszer tutira nekünk kell kihívunk a mentőket, ha valakit végérvényesen megüt a guta, szóval mindenképpen ki kellett várnunk a parti végét, hallunk-e egy méreteres döntülést az emeletről.

Ez éppen nem következett be ezúttal, de kicsi híja volt. A Foxy Ladyn olyasmik szűrődtek át, hogy mert ugye a Csomáknál mindig petúniát szartak a tehének, fogd be a szád, amikor az esküvőtökre mentünk, olyan kosz fogadott az udvaron, hogy majdnem elájultunk Kátival mind a ketten, na persze, már akkor is látszott, hogy szaros karóval nem lehet felérni az orukat, szegény anyám, biza, szegény anyád, éppen elég baja van az apáddal meg veled, pedig ő rendes nő, de ti Mártonok, hát ti, hát mi, persze, meg a Csomák, azok ugye. Mindketten rendkívül éretten, felelősségteljesen és kulturáltan viselkedtek, mi kölykök pedig ezalatt a Zsófi kuplerája közepén a dodekafónia szépségeiről tárgyaltunk, pontosabban Zsófi tartott nekem természetellenes magas hangon fejtágítót a schönbergi elképzelésekről, pedig tisztában volt azzal, hogy csak tizenkét és fél éves vagyok, és különben is nekem van az egész famíliából a legnagyobb botfülem.

A vége az lett a történetnek, hogy az egyik dúli-fúli lejött a lépcsőn (azazhogy inkább gurult, és közben folyamatosan káromkodott, a kutya-úristenit az összes kibaszott hercegnőnek!, kinyírom az összes nyulat, ki én, durr az ajtó), a másik pedig leüvöltött nekünk, hogy mars fel vacsorázni.

Mentünk, mint az istennyila, és fejenként két adag rakott krumplit gyúrtunk be rohadt gyorsan és néma csendben (én az egyik adagot szinte azonnal viszontláttam a vécében), és még Zsófi, a neofita vegetáriánus is megvárta, hogy Mama elforduljon az asztaltól, mielőtt átsuttyantotta az én tányéromba a kolbászkarikákat.

Azt hittem, hogy otthon majd rettenetes égiháború fogad, de nem, a jelek szerint apámnak napi egy veszekedés bőven sok volt, anyám meg elaludt a nappaliban a kanapén, és így ő is kihagyta, ami jól is jött nekem, mert persze a kazettákat otffelejtettem Zsófinál. Másnap fel akartam menni értük, de nem igazán mertem megreszkírozni, meg különben is, úgy fél hétkor Puffancs hazatelefonált, hogy ha lehet, inkább ő hozná el a kazikat. Meg is érkezett fél órával később, enyhe halványzöld színben játszott, és az Öszövétséget emlegette, de aztán kiderült, hogy összekeverte a dolgokat, és a betlehemi gyermekmészárlást akarta mondani.

Annyira egyébként nem volt nagy a mészárlás. A jelek szerint apám az egész napot más nyúltartók körbetelefonálásával töltötte, úgyhogy az akkor már (húsvét, irhák meg egyebek miatt) nagyjából hatvan darabosra fogyatkozott seregletből több mint ötvennek akadt gazdája. Fél hétre már csak nyolc nyúl maradt, apám meg egy üveg pálinka, és mire egy fél üveggel később elszánta magát a teljes leszámolásra, még beesett egy illető, aki elvitt két további nyulat. Ezzel együtt is egy egész hétig ettük azt a monstre paprikást.

Mama meg apám ezután vagy két hónapig nem állt szóba egymással, aztán ezt az egészet ugyanúgy ellapoztuk/ellapozták, mint minden más nagy családi háborút. Késő bánat, eb gondolat, ami volt, elmúlt, satöbbi.

A sok bűdös irhából csak kettőt lehetett viszonylag rendesen kikészíteni, de így legalább apámnak lett egy kendermagos nyúlszőr kucsmája. Minden télen, amikor leesett az első hó, célzatosan feltette a fejére, úgy ment fel Mamához, Mama pedig mindig félrenézett, amíg apám fel nem akasztotta a kucsmát a fogasra.